

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะผลกระทบจากการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยที่มีต่อชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยรวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาชุมชนที่ตั้งอยู่ในเส้นทางหลักของการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยบริเวณริมคลองอัมพวาเชื่อมต่อคลองผีหลอก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ชาวบ้าน ผู้รู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน ผู้บริหารและครูในโรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ให้บริการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อย ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 11 เดือน ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยเป็นไปตามวงจรการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980) เริ่มตั้งแต่ขั้นตอน การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) โดยประชาชนได้ร้องเรียนให้ผู้นำท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐช่วยแก้ไขปัญหา มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาลำดับแรก คือ เสียงดังของเรือที่นำนักท่องเที่ยวมาชมหิ้งห้อย ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดที่ดำรงตำแหน่งในขณะนั้นได้เรียกประชุมประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัดการผลกระทบ (Implementation) ซึ่งชาวบ้านได้คิดวิธีการง่าย ๆ โดยนำไม้รวกไม้ไผ่มาปักลงในน้ำเป็นแนวล้อมบริเวณต้นลำพูที่เรือมาจอดดูหิ้งห้อยป้องกันไม่ให้เรือเข้ามาใกล้ริมตลิ่งมากเกินไป องค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำหุ่นตามแนวริมคลองและรอบต้นลำพูช่วยลดแรงปะทะของคลื่นที่กระทบตลิ่งได้ระดับหนึ่งและลดการรบกวนหิ้งห้อยที่อาศัยบริเวณนั้น ผู้ให้บริการท่องเที่ยวได้ร่วมมือกับเทศบาลตำบลอัมพวาในการปรับแต่งเครื่องยนต์เรือเพื่อลดระดับเสียงที่ดังรบกวนชาวบ้านและลดมลภาวะทางน้ำ กลุ่มผู้ให้บริการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยได้กำหนดมาตรการในกลุ่มเรือโดยชี้แจงทำความเข้าใจกับคนขับเรือให้ขับเรืออย่างมีวินัย ไม่เข้าไปใกล้ต้นลำพูริมตลิ่งและให้ดับเครื่องยนต์เมื่อจอดชมหิ้งห้อย รวมถึงการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการชมหิ้งห้อยเชิงอนุรักษ์ ส่วนการรักษาสภาพแวดล้อมนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เพิ่มการจัดเก็บขยะและรณรงค์ให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะในน้ำ รวมทั้งการขอความร่วมมือในการควบคุมน้ำเสียจากรีสอร์ทที่นับวันจะเพิ่มขึ้น ส่วนการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยในอนาคตนั้นมุ่งเน้นไปที่เด็กนักเรียนโดยโรงเรียนหลายแห่งมีการให้ความรู้เกี่ยวกับหิ้งห้อย การรักษาความสะอาดแม่น้ำลำคลอง การอนุรักษ์ป่าชายเลน การส่งเสริมให้นักเรียนปลูกต้นลำพูซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของ

หึ่งห้อยดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมดำเนินการครั้งนี้ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ (Benefits) ร่วมกัน คือ มาตรการจำกัดเวลาต่อเรือชมหึ่งห้อยช่วยลดปัญหามลภาวะทางเสียงแก่ประชาชน ชาวบ้านบางรายได้รับมอบเงินบางส่วนเพื่อบำรุงรักษาดันลำพู การให้ความรู้ความเข้าใจแก่คนขับเรือของเจ้าของท่าเรือทำให้การขับเรือมีวินัยมากขึ้น ดินริมตลิ่งพังน้อยลง นักท่องเที่ยวรู้วิธีการชมหึ่งห้อยที่ถูกต้องวิธีส่งผลต่อการอนุรักษ์หึ่งห้อย ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างความพึงพอใจให้ชาวบ้านและประหยดงบประมาณในการทำทุนริมตลิ่ง การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนมีการติดตามสอบถามผลการแก้ไขปัญหาด้วยมาตรการต่างๆ อย่างต่อเนื่องด้วยวาจา และในการประชุม ส่วนปัจจัยสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการผลกระทบ คือ การได้รับผลกระทบโดยตรงโดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ริมน้ำและมีดันลำพูที่มีหึ่งห้อยจำนวนมากเป็นจุดที่เรื่อนำนักท่องเที่ยวมาจอดชมหึ่งห้อยเป็นประจำ และปัจจัยอีกส่วนหนึ่งมาจากความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลภาวะทางน้ำที่ส่งผลต่อหึ่งห้อยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ส่วนเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ อัตลักษณ์ของคนในชุมชน อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพดั้งเดิม เช่น การทำน้ำตาลมะพร้าว การทำสวนผลไม้ ที่ต้องใช้เวลาในการทำงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เช้าจนค่ำ ที่สามารถพึ่งพาตนเองและครอบครัวของตนได้ในลักษณะเป็น “หน่วยการผลิตหน่วยหนึ่ง”

This study uses a qualitative methodology to examine the effects of firefly tourism on communities located on the Khlong Amphawa, in an area where tour boats go to view fireflies. It looks at community participation in managing the impact of firefly tourism with respect to the contributing factors and criteria for participation. Data were collected through participant observation and field notes, in-depth interviews, recorded informal conversations, and group discussions. Community participation in firefly tourism management involved residents, informants of the community context, school administrators and teachers, community leaders, the local tambon authority, and tour boat operators. The study found a close coherence of the local community participation with the Concentric Model of Cohen and Uphoff (1980). The process included decision-making based on the residents' complaint to the local administrative authority where problems were addressed in order of importance, primarily, the noise created by the tourist boats. The Provincial Governor met relevant groups which lead to the second process, implementation, by which residents proposed putting bamboo pole barriers along the canal bank, especially where fireflies are found near *Sonneratia* trees. Concerning environmental protection, the local administrative authority increased waste collection and disposal services, and tourists were informed about how water and noise pollution have a negative effect on the firefly population. School children in various communities were made aware of methods to control and reduce the deleterious effects of firefly tourism in the future. Local government and community leaders participated in this evaluation and concluded that a variety of problem-solving techniques and sustained effort, combined with ongoing meetings, were the most important factors that contributed to community participation in managing firefly tourism.